

LUOKANOHJAAJAN TUNTI, 7. LK (4. tunti)

Tunnin aihe: SUVAITSEVAISUUS JA ERILAISUUDEN HYVÄKSYMINEN

Muista viitata koulun arvoihin.

”Suvaitsevaisuus:

Noudatamme hyviä tapoja, avoimuutta ja rehellisyyttä kaikessa vuorovaikutuksessa. Arvostamme itseämme ja muita ihmisiä. Erilaiset näkökulmat ja mielipiteet rikastuttavat koko työyhteisöä. Asioista voidaan keskustella myönteisessä ja turvallisessa ilmapiirissä.”

1. Meitä on moneen lähtöön -kokonaisuus oppilaanohjauksen ”Suunta”-oppikirjasta

- Käsitellään opokirjoista monikulttuurisuutta koskeva aukeama sivuilta 14-15. Ohjaajan oppaan käsittelyvihjeet ja lisämateriaali aihekokonaisuuteen ovat ohessa. Tunnilla voi edetä niiden mukaisesti. Oppilaat tekevät tehtävät omiin opokirjoihinsa, joita säilytetään yleensä siinä luokassa, jossa opotunnit luokalle pidetään. Kysy kirjoista tarvittaessa opolta ja palauta kirjat samaan paikkaan tunnin jälkeen.

- Ohessa on opettajaa varten opokirjan aukeama monisteena.

- Lisämateriaalina olevat tekstit ”Bussinkuljettaja Abdul Kadir Omar kertoo ” ja ”Henry Hanikan tarina” voivat toimia hyvänä virittäytymisenä tunnin aiheeseen ja / tai keskustelun pohjana.

Meitä on moneen lähtöön

Työtapaehdotus

Luetaan aluksi sivun 14 vasemman reunan teksti, joka johdattaa aiheeseen ja herättää ajatuksia tehtäviin. Oppilaat pohtivat tehtäviä 1-6 ensin itsenäisesti, sitten parin tai pöytäryhmän kesken. Pohdinnan tulokset käsitellään yhdessä.

Asioita, joita toivotaan tiedettävän tai keksittävän on kalvopohjalla Maita, joista Suomeen on muutettu. Kalvon voi näyttää käsittelyn aikana.

Vastauksia kirjan tehtäviin:

1. USA, Kanada, Ruotsi, Australia
2. EU-alueelle, Norjaan, USA:han, Venäjälle
- 3.-4. IT-ala, terveydenhuoltoala, kuljetustyö, ilma- ja meriliikenne, hotelli- ja ravintolatyö, kulttuurityö, musiikki, sirkus, vaatteiden suunnittelu ja esittely
5. a. Tampereen murretta, syömään mustaa makkaraa, keskustelemaan jääkiekosta ja jalkapallosta sekä Suomirockin suuruuksista, esim. Juice, Eppu Normaali, Yö, Pate Mustajärvi
b. oululaisia ilmaisia, Oulun Kärpistä
c. avarakatseisuutta ja suvaitsevaisuutta, kerrostalossa elämisen tavat ja säännöt

Tehtävän 5 käsittelyn kohdalla voi luokalta kysyä, ketkä ovat syntyperäisiä kotipaikkakunnan asukkaita ja ketkä tietävät vanhempiensa olevan. Ne oppilaat, jotka eivät ole paljasjalkaisia, voivat kertoa, mistä ovat muuttaneet ja missä aiemmin asuneet.

Tehtävien 7. a. ja b. virikkeeksi voidaan lukea tarinat Meitä on moneen lähtöön ja Henry Hanikan tarinaa, ja niitä voidaan lyhyesti kommentoida. Tehdään tehtävät itsenäisesti, b.-kohta käsitellään yhdessä. Siihen voi hyväksyä ja houkutella seuraavia vastauksia: ahkeruus, palvelualttius, ystävällisyys, arvokkuus, vanhempien ihmisten kunnioittaminen.

Tehtävä 8 tehdään ensin itsenäisesti ja sitten yhdessä. Toivottavia vastauksia: kielitaidon puute, vähäinen tai Suomen oloihin soveltumaton koulutus.

Tehtävä 9 tehdään ensin itsenäisesti tai yhdessä. Vastauksia: etniset ravintolat, ruoka- ja vaatekaupat, kampaamot, puhelin- ja internetpalvelut sekä rahanvälitys.

Tehtävää 10 pohditaan yhdessä. Toivottavia vastauksia: keskinäinen suvaitsevaisuus ja ymmärrys lisääntyvät, saadaan uusia virikkeitä ja näkökulmia erilaisiin tapoihin elää ja ajatella la (esim. pukeutuminen ja käsitys perheestä, suvusta, perinteistä ja arvoista).

Kotitehtäväksi voi antaa seuraavan: Luokan eri kulttuureista tulevat keksivät huoltajiensa avulla oman kulttuurinsa parhaita puolia. Kyseessä voi olla suhtautuminen ihmisiin, tavat, juhlat, ruokakulttuuri, pukeutuminen, musiikki tai mikä tahansa asia, josta voi olla ylpeä.

Lähde: Alanen S., Hiekkataipale I., Kauttu P., Siippainen M. (2008). Oma Suunta. Ohjaajan opas. Helsinki: WSOY.

Meitä on moneen lähtöön

Bussinkuljettaja Abdul Kadir Omar kertoo:

”Minä aloin ajaa HKL:n bussia vuonna 1999. Mustia bussikuskeja oli silloin vain kolme. Kun olin ensimmäisiä kertoja ajossa, oli satanut paljon lunta. Herttoniemessä eräs vanhempi rouva odotti pysäkillä. Kun hän näki minut bussin ovella, hän sanoi, ettei uskalla tulla tällaisella kelillä neekerin kyytiin.”

Henry Hanikan tarinaa

Näyttelijä Henry Hanikka asui kolmetoista elämänsä ensimmäistä vuotta Tampereella.

Kerran rautatieasemalla Henryn ollessa kolmevuotias eräs humalainen mies sai raivokohtauksen, repi repustaan kiväärin esiin ja karjui tummaihoiselle Henrylle, että tuollaiset pitäisi ampua.

Henry kertoo törmänneensä elämässään riittävästi ihmettelyyn, ennakkoluuloihin, rasismiin ja väkivaltaan: *”Koulun pihalla odotti joka aamu neljä jätkää, jotka vetivät lättyn.”*

Monta kertaan on kehotettu menemään takaisin sinne, mistä on tullutkin.

Takaisin minne? Tampereelle?

Henry ei ole koskaan edes käynyt Afrikassa. Hänen isänsä asuu kyllä Keniassa.

Maita, joista Suomeen on muutettu (v.2007)

Venäjä	24 621 henkilöä
Viro	15 459
Ruotsi	8 196
Somalia	4 704
Serbia ja Montenegro	3 954
Irak	3 627
Kiina	2 992
Saksa	2 792
Britannia	2 762
Turkki	2 621
Iran	2 562
USA	2 086
Afganistan	1 833
Vietnam	1 657
Intia	1 619
Bosnia-Herzegovina	1 584
Ukraina	1 352
Ranska	1 114
Italia	1 103

Suomen virallisten kielten rinnalla käyttää (v.2007)

venäjää	36 653 henkilöä
viroa	15 336
englantia	8 928
somalia	8 593
arabiaa	7 111
kurdinkieltä	5 123
saksaa	5 114
albaniaa	5 076
kiinaa	4 613
vietnamia	4 202
turkkia	3 595
persiaa	3 165
thaikieltä	3 033
espanjaa	2 937
ranskaa	2 071
puolaa	1 445
serbokroatiaa	1 378
unkaria	1 206
bosniaa	1 186
italiaa	1 177

Ero Suomeen muuttaneiden ja vieraskielisten lukumäärissä selittyy Suomessa syntyneillä lapsilla.

Monikulttuurisuus

- lähtee siitä ja hyväksyy sen, että ihmisillä on erilaisia arvoja ja he ajattelevat eri tavoin
- ei tarkoita sitä, että omiin arvoihin ja ajatteluun vedoten voi tehdä mitä tahansa
- ei hyväksy loukkaamista eikä henkistä ja fyysistä vahingoittamista erilaisen syntyperän vuoksi
- edellyttää, että kaikki toimivat samojen lakien, sääntöjen, sopimusten ja hyvien tapojen mukaan.

LUOKANOHJAAJAN TUNTI, 8. LK (4. tunti)

Tunnin aihe: SUVAITSEVAISUUS JA ERILAISUUDEN HYVÄKSYMINEN

Muista viitata koulun arvoihin.

”Suvaitsevaisuus:

Noudatamme hyviä tapoja, avoimuutta ja rehellisyyttä kaikessa vuorovaikutuksessa. Arvostamme itseämme ja muita ihmisiä. Erilaiset näkökulmat ja mielipiteet rikastuttavat koko työyhteisöä. Asioista voidaan keskustella myönteisessä ja turvallisessa ilmapiirissä.”

- 1. Junalla Kolariin -harjoitus**
 - ohjeet ohessa

JUNALLA KOLARIIN

Tarvikkeet: Valmis lista (ohessa) joko kalvolla tai kopioituna kaikille oppilaille

Tavoite: Käsitellä osallistujien omia ennakkoluuloja ja ajatuksia erilaisuudesta

1. Opettaja kertoo, että osallistujat ovat lähdössä junalla matkalle Helsingistä Kolariin. Juna lähtee kello 20.10 ja on perillä Kolarissa kello 10.30. Olet yksin matkalla ja matkustat neljän hengen makuuhytissä. Hyttiin tulee kanssasi kolme muuta ihmistä. Sinä saat valita, keitä he ovat. Laiturilla junan lähtöä odottaa joukko ihmisiä matkatavaroineen. Ketkä sinä ottaisit omaan hyttiisi, mitä hyväksyt matkakumppaniltasi? Valmistaudu perustelemaan valintasi. Valintojen tekemiseen on aikaa 10 minuuttia.

2. Opettaja laittaa näkyville kalvon tai jakaa oppilaille monisteet, jossa on lueteltu seuraavat matkakumppanit:

Junan lähtöä asemalaiturilla odottavat:

- Nainen, jolla on itkevä lapsi sylissään
- Kansallisasuun pukeutunut romanimies
- Pitkä hattupäinen nainen, jolla on kaukoputki
- Vanha sokea mies
- Nainen, jolla on rikkinäinen takki ja muovikassi
- Isopartainen, tummaihoisin mies
- Jakkupukuun pukeutunut nainen kannettavan tietokoneen kanssa
- Rastatukkainen rinkan kanssa kulkeva nuori langanlaiha mies
- Huntupäinen nuori nainen
- Keski-ikäinen keikkamies kitaran kanssa
- Vanha nainen, jonka kassista pilkottaa virkkuutyö
- Japanilainen mies, jolla on sekä digi- että videokamera mukanaan
- Yksin matkustava 9-vuotias lapsi
- Pyörätuolilla liikkuva nuori nainen
- 14-vuotias tyttö, jolla on lumilauta

3. Kun oppilaat ovat tehneet yksilövalintansa, he menevät pieniin, noin kolmen hengen ryhmiin. Ryhmissä jokainen oppilas kertoo perustellen toisille omat valintansa.

4. Seuraavassa vaiheessa opettaja kertoo, että junan konduktööri on tullut sanomaan, että yksi junan makuuvaunuista on hajonnut. Seuraavalta asemalta sen tilalle saadaan uusi, pienempi makuuvaunu, joten valitettavasti osa matkustajista joutuu siirtymään istumapaikoille. Tästä syystä hyttijakoa täytyy muuttaa. Jotta konduktööri ei joudu tekemään jakoa, hän toivoo, että junan matkustajat tekevät valinnan.

5. Oppilaat jatkavat edelleen äsken muodostetuissa ryhmissä. Kaikilla ryhmäläisillä on kalliit 1.-luokan matkaliput, joten he pääsevät joka tapauksessa uuteen makuuvaunuun. Ryhmäläisten lisäksi makuuvaunussa on tilaa kuudelle matkustajalle. Ryhmien on päästävä yksimielisyyteen, ketkä kuusi matkustajaa saavat paikan ja ketkä joutuvat siirtymään istumapaikoille.

6. Lopuksi harjoitus puretaan käymällä läpi ryhmien päätökset. Lisäksi keskustellaan

(keskustelu voi liittyä sekä ensivaiheen yksilövalintoihin että jälkimmäiseen ryhmäpäätökseen),

Millä perusteella valinnat tehtiin?

Oliko matkustajissa sellaisia, jota ei missään nimessä olisi valittu?

Oliko joku matkustaja, jota kukaan ei valinnut?

Millaisia oletuksia matkustajista tehtiin?

Oliko joku matkustajista pelottava?

Olivatko ryhmien päätökset yksimielisiä vai seurasiko valinnoista erimielisyyksiä?

Miltä tuntui jättää osa matkustajista ilman makuupaikkaa, kun oli itse oikeutettu siihen?

Keksikö kukaan luopua omasta etuoikeudestaan, jotta joku muu saisi makuupaikan?

Lähde: Jalonen R., Lauttamäki E., Puhakainen-Mattila R. & Salovaara R. (2006). Tukari välittää. Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaali erilaisuuden arvostamisesta. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

JUNALLA KOLARIIN

Olet matkalla Helsingistä Kolariin. Juna lähtee kello 20.10 ja on perillä Kolarissa kello 10.30. Olet yksin matkalla ja matkustat neljän hengen makuuhytissä. Hyttiin tulee kanssasi kolme muuta ihmistä. Sinä saat valita, keitä he ovat. Laiturilla junan lähtöä odottaa joukko ihmisiä matkatavaroineen. Ketkä sinä ottaisit omaan hyttiisi, mitä hyväksyt matkakumppaniltasi? Valmistaudu perustelemaan valintasi.

Junan lähtöä asemalaiturilla odottavat:

- Nainen, jolla on itkevä lapsi sylissään
- Kansallisasuun pukeutunut romanimies
- Pitkä hattupäinen nainen, jolla on kaukoputki
- Vanha sokea mies
- Nainen, jolla on rikkiäinen takki ja muovikassi
- Isopartainen, tummaihoisen mies
- Jakkupukuun pukeutunut nainen kannettavan tietokoneen kanssa
- Rastatukkainen rinkan kanssa kulkeva nuori langanlaiha mies
- Huntupäinen nuori nainen
- Keski-ikäinen keikkamies kitaran kanssa
- Vanha nainen, jonka kassista pilkottaa virkkuutyö
- Japanilainen mies, jolla on sekä digi- että videokamera mukanaan
- Yksin matkustava 9-vuotias lapsi
- Pyörätuolilla liikkuva nuori nainen
- 14-vuotias tyttö, jolla on lumilauta

LUOKANOHJAAJAN TUNTI, 9. LK (4. tunti)

Tunnin aihe: SUVAITSEVAISUUS JA ERILAISUUDEN HYVÄKSYMINEN

Muista viitata koulun arvoihin.

”Suvaitsevaisuus:

Noudatamme hyviä tapoja, avoimuutta ja rehellisyyttä kaikessa vuorovaikutuksessa. Arvostamme itseämme ja muita ihmisiä. Erilaiset näkökulmat ja mielipiteet rikastuttavat koko työyhteisöä. Asioista voidaan keskustella myönteisessä ja turvallisessa ilmapiirissä.”

1. Ota askel eteenpäin -harjoitus

- ohjeet ja materiaali ohessa

TAI VAIHTOEHTOISESTI

1. Stereotypiaseinä-harjoitus

- Ohjeet ohessa
- Ota mukaan fläpppaperia, pikkulappuja, sinitarraa, teippiä

2. Kohti erilaisuuden arvostamista -harjoitus

OTA ASKEL ETEENPÄIN

Järjestä tila: Riittävästi tilaa liikkua rintamasuunnassa eteenpäin. Osallistujien on mahdollista harjoituksen alussa seisoa suorassa rivissä ja liikkumaan rivissä eteenpäin. Riittävä tila pituussuunnassa on vähintään 4-5 metriä.

Tarvikkeet: Roolikortit (ohessa) valmiiksi kopioituna ja leikattuna. Harjoituksen alussa voi halutessaan käyttää rauhallista taustamusiikkia.

Tavoite: Saada osallistujat pohtimaan erilaisuutta ja siitä syntyvää eriarvoisuutta ja rasismia. Lisätä empatiaa ja arvostusta erilaisuutta kohtaan sekä kasvattaa tietoisuutta yhteiskunnan epätasa-arvoisuudesta ja vähemmistöjen arjen todellisuudesta.

Harjoituksen aluksi opettaja kertoo, että olemme kaikki keskenämme samanarvoisia. Toiset meistä ovat kuitenkin enemmän tasa-arvoisia keskenään kuin toiset. Epätasa-arvoisuus alkaa usein syrjinnästä ja yksilöiden tai ryhmien yhteiskunnan ulkopuolelle jättämisestä, eriarvoisista mahdollisuuksista ja lähtökohtien epätasa-arvoisuudesta. Tässä harjoituksessa osallistujat kokevat, miltä tuntuu olla ”joku toinen”. Harjoitus on roolileikki, jossa oma identiteetti ja minä jätetään hetkeksi syrjään ja siirrytään kuvitteellisen henkilön rooliin.

1. Harjoituksen aluksi luokkaan luodaan rauhallinen ilmapiiri ja osallistujia pyydetään olemaan hiljaa. He voivat vaikkapa istua mukavaan asentoon lattialle. Jokainen osallistuja saa roolikortin (ohessa). Osallistujat eivät saa näyttää korttiaan muille. Opettaja voi valita roolikorteista parhaiten ryhmälleen sopivat kortit. Tässä harjoituksessa kaikki hahmot ovat tapahtumahetkellä Suomessa. Voit myös tehdä harjoituksen sijoittamalla tilanteen johonkin tarkemmin määriteltyyn paikkaan, esimerkiksi kotipaikkakunnalle.

2. Opettaja pyytää kaikkia osallistujia lukemaan roolikorttinsa hiljaa itsekseen ja olemaan kertomatta muille, millainen hahmo kortissa on. Osallistujia johdatetaan samaistumaan annettuun rooliin alla olevien kysymysten johdatteluna. Osallistujat vastaavat roolihahmonsa näkökulmasta hiljaa mielessään esitettyihin kysymyksiin ja luovat samalla kuvaa annetusta henkilöstä.

3. Opettaja lukee kysymykset yksi kerrallaan ja antaa osallistujille hetken aikaa pohtia vastausta. Kysymyksien esittämisessä ei kannata kiirehtiä, sillä muuten hahmot jäävät jäsentymättömiksi. Rauhallinen tahti ja mahdollinen taustamusiikki helpottavat mielikuvan rakentamista. Kysymysten esittämiseen voi varata aikaa noin 10 minuuttia.

Kysymykset roolihahmoista

- Millainen lapsuus sinulla oli?
- Kenen kanssa leikit? Millaisia leikkejä leikit?
- Millainen oli perheesi?
- Millaisessa talossa asuit?
- Mitä vanhempasi tekivät tai tekevät työkseen?
- Millaista arkielämäsi on nyt?
- Millaisia ovat ihmissuhteesi, ystäväsi ja perheesi?
- Miten vietät päiväsi? Mitä teet aamulla? Päivällä? Illalla?
- Millainen on elämäntyyli?

- Missä asut?
- Mitä teet vapaa-aikanasi?
- Miten ja missä vietät lomasi?
- Kuinka paljon ansaitset kuukaudessa?
- Mikä kiinnostaa sinua?
- Mikä pelottaa?
- Mitä odotat tulevaisuudelta?
- Oletko mies vai nainen?

4. Opettaja pyytää tämän jälkeen osallistujia asettumaan riviin luokahuoneen toiseen päähän. Heillä tulee olla vähintään 4-5 metriä tilaa liikkua eteenpäin. Harjoituksen alussa osallistujien tulee mahtua seisomaan suorassa rivissä ja kyetä liikkumaan rivissä eteenpäin.

5. Opettaja kertoo, että hän lukee listan erilaisia tilanteita tai tapahtumia yhden kerrallaan. Joka kerta, kun osallistuja voi mielessään vastata väittämään ”kyllä”, hän ottaa pienen ”kukon askeleen” eteenpäin. Osallistujien askelten tulisi olla mahdollisimman samankokoisia, jotta erot eivät synny askelten pituudesta. Jos osallistuja ei voi antaa väittämään myönteistä vastausta tai on siitä epävarma, hän pysyy paikallaan. Kysymysten esittämisen jälkeen osallistujille tulee antaa hetki aikaa miettiä siirtymistään. Tähän vaiheeseen kuluu aikaa noin 10 minuuttia.

Väittämät

- Olet suhteellisen tyytyväinen elämääsi.
- Sinulla on elämän perusasiat kunnossa.
- Sinulla on kelvollinen koti ja kohtalainen toimeentulo.
- Kodissasi on puhelin, televisio ja tietokone sekä muut riittävät mukavuudet.
- Voit elämässäsi tehdä sitä, mitä haluat.
- Voit opiskella ja valita uran, joka sinua kiinnostaa.
- Sinulla on mahdollisuus opiskella haluamaasi alaa haluamallasi paikkakunnalla.
- Voit valita työpaikkasi tai ammattisi kiinnostuksesi mukaan.
- Voit käyttää internetiä ja hyötyä siitä.
- Sinulla on oma pankkitili ja voit päättää itse rahojesi käytöstä.
- Elämäsi on kaikin puolin mielekästä ja tulevaisuutesi näyttää valoisalta.
- Et ole koskaan elämäsi aikana kokenut syrjintää taustasi tai ominaisuuksiesi takia.
- Vanhempiasi tai muita läheisiäsi ei ole syrjitty.
- Taloudellisesti elämäsi on aina ollut tasapainoista ja vaivatonta.
- Koet, että kieltäsi, kulttuuriasi ja uskontoasi arvostetaan yhteiskunnassa, jossa elät.
- Koet, että mielipiteitäsi arvostetaan yhteisössäsi, sinulta usein myös kysytään niitä.
- Voit vaikuttaa ympäröivän yhteiskunnan asioihin.
- Voit äänestää kansallisissa ja paikallisissa vaaleissa oman valintasi mukaan.
- Et pelkää poliisin pysäyttävän sinua kadulla.
- Et pelkää poliisin pysäyttäessä sinut.
- Voit tehdä lomamatkan kerran vuodessa.
- Voit kutsua ystäviäsi kotiisi illalliselle.
- Et pelkää joutuvasi häirityksi tai ahdistelluksi kadulla tai mediassa.
- Voit viettää tärkeitä juhlapäiviä ystäväsi ja perheesi kanssa.
- Vanhemmuutesi tai mahdollinen tuleva vanhemmuutesi ei ole koskaan ollut

uhattuna.

- Et pelkää lastesi tulevaisuuden puolesta.
- Tiedät, mistä hakea apua ja neuvoja niitä tarvitessasi.
- Sinulla on mahdollisuus käyttää terveydenhuollon palveluita.
- Ihmiset kysyvät mielipidettäsi hankalissa asioissa.
- Voit mennä elokuvaan tai teatteriin vähintään kerran viikossa.
- Voit ostaa uusia vaatteita vähintään kerran kolmessa kuukaudessa.
- Voit osallistua kansainväliseen tapahtumaan ulkomailla.
- Voit seurustella ja avioitua vapaasti rakastamasi ihmisen kanssa.
- Koet, että sinua arvostetaan ja kunnioitetaan yhteisössä, jossa elät.

6. Kun opettaja on lukenut kaikki tilanteet, hän pyytää jokaista katsomaan ympärilleen ja huomioimaan oman paikkansa tilassa.

Opettaja kysyy yhteisesti osallistujilta,

Miltä tuntuu nähdä oma paikka suhteessa muihin?

Miltä tuntui astua askel eteenpäin tai pysyä paikallaan?

Missä vaiheessa he kiinnostivat huomiota muiden liikkumiseen?

Miltä tuntui huomata muiden jäävän paikalleen tai muiden etenevän silloin, kun itse jäi paikalleen?

Mitä ajatuksia se herätti?

7. Opettaja kehottaa osallistujia palaamaan rooleistaan takaisin omiksi itsekseen. Tämän jälkeen käydään yksitellen jokaisen rooli läpi. Opettaja kysyy jokaiselta osallistujalta,

Kuka hän on?

Millaiseksi hän kuvitteli roolin?

Oliko hän mies vai nainen?

Luuleeko hän, että askellus olisi tapahtunut erilailla sukupuolta vaihtamalla?

Entä jos olisi ollut rikas, sairas, köyhä tai muu vastakohta jollekin kuvittelemalleen ominaisuudelle?

Oliko vaikea samaistua rooliin?

Ottiko hän kenties mallia jostakin todellisesta henkilöstä hahmoa luodessaan?

Osallistujille on annettava mahdollisuus kertoa tuntemuksistaan ja ajatuksistaan, joita harjoitus herätti. Jos ryhmä on suuri, roolit voi käydä läpi myös pienryhmissä.

8. Harjoitus kootaan yhteen keskustelemalla,

Kuvastaako harjoitus osallistujien mielestä yhteiskuntaa?

Tuntuiko missään vaiheessa, että omia oikeuksia loukataan?

Mitä asialle voisi tehdä?

Mistä epäkohdat johtuvat?

Mitä osallistujat ajattelevat, että he itse voisivat tehdä asioiden muuttamiseksi?

OTA ASKEL KERRALLAAN -ROOLIKORTIT

Monista ja leikkaa oppilaille

Olen 10 vuotta sitten islamiin kääntynyt suomalainen.	Olen 25-vuotias poliisi isossa kaupungissa. Elän rekisteröidyssä parisuhteessa. Päätä, oletko kertonut asiasta työpaikallasi.
Olen 17-vuotias peruskoulun keskeyttänyt romanityttö.	Olen vasta maahan muuttanut pakolainen. En osaa paikallista kieltä, enkä juuri kirjoittaa tai lukea omaa äidinkieltänikään.
Olen nuori liikuntavammainen mies, pystyn liikkumaan ainoastaan pyörätuolilla.	Olen leski, nyt sairaseläkkeellä.
Olen 22-vuotias lesbo.	Olen työtön peruskoulunopettaja maassa, jonka uutta virallista kieltä en osaa sujuvasti.
Olen paikallisen pankinjohtajan tytär, opiskelen kauppakorkeakoulussa.	Olen nuori nainen, mielenterveyskuntoutuja.
Olen pienen lapsen äiti, teen työtä kotoa käsin.	Olen nuori mies, sodassa sokeutunut.

Olen 15-vuotias lapsi, jonka toinen vanhemmista on sukupuolenkorjausprosessissa.	Olen kiinalainen maahanmuuttajien poika. Vanhempani omistavat menestyvän pikaruokaketjun.
Olen menestyksestä kansainvälistä uraa tekevän diplomaattiperheen esikoinen.	Olen työtön yksinhuoltajaisä.
Olen 45-vuotias leskirouva.	Olen seksuaaliseen vähemmistöön kuuluvan nuori aikuinen.
Olen muslimiperheen tytär, vanhempani ovat vahvasti uskonnollisia. Asun vielä kotona.	Olen eläkkeellä oleva kenkätehdastyöläinen.
Olen keski-ikäinen hiv-positiivinen prostituoitu.	Olen 24-vuotias afgaanipakolainen.
Olen menestyvän tuonti- ja vientiyrityksen omistaja.	Olen huumeriippuvaisen taiteilijan kumppani.

Olen malli, alkuperältäni olen afrikkalainen.	Olen koditon 27-vuotias mies.
Olen korkeasti koulutettu, vakituisessa työssä oleva.	Olen kansalaisjärjestöissä aktiivisesti toimiva opiskelija.
Olen poliittisen nuorisojärjestön puheenjohtaja. Puolueeni on tällä hetkellä hallitusvastuussa.	Olen syrjäseudun maanviljelijäperheen lapsi. Lähin kaupunki on useiden kymmenien kilometrien päässä.
Olen suomeen tultuani ollut työtön, vaikka omassa maassani olin arvostetussa asemassa liike-elämässä.	Olen kuuden lapsen kotiäiti, perheemme ja taustani on vahvasti uskonnollinen.
Olen pätkätöitä tehnyt, juuri esikoiseni saanut nainen.	Olen kansakoulun käynyt 50-vuotias, matalapalkka-alalla ikäni työskennellyt.

Lähde: Jalonen R., Lauttamäki E., Puhakainen-Mattila R. & Salovaara R. (2006). Tukari välittää. Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaali erilaisuuden arvostamisesta. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

STEREOTYPIASEINÄ

Tarvikkeet: Kyniä, fläppi- tai liitutaulu, pikkulappuja, sinitarraa, teippiä

Tavoite: Tunnistaa, tunnustaa ja työstää stereotypioita

1. Opettaja kirjoittaa fläppipapereiden yläreunaan (tai taulun yläosaan väljään riviin) kuhunkin yhden alla olevista otsikoista. Otsikoita voidaan muuttaa tilanteen mukaan ryhmä huomioiden. On tärkeää, ettei valita kenellekään liian henkilökohtaisia asioita tai sanoja, jota liittyvät teemoihin, jotka syystä tai toisesta herättävät ryhmässä liian kuumia tunteita.

poliitikko
muslimi
kiinalainen
amerikkalainen
jääkiekkoilija
feministi
suomenruotsalainen
pappi
liikuntavammainen

2. Fläppipaperit kiinnitetään seinälle. Jokaista oppilaista kehoitetaan kirjoittamaan kustakin otsikosta ensimmäisenä mieleen tullut, kyseistä ryhmää tai henkilöä kuvaava ominaisuus. Ominaisuudet kirjoitetaan erillisille pikkulapuille. Kaikki aloittavat kirjoittamisen yhtä aikaa sovitusta merkistä. On hyvä painottaa, että kirjoitettavan asian tulee olla ensimmäinen mieleen juolahtanut ajatus, ja tavoitteena on olla nopea. Kukin kirjoittaa omat 8 sanaansa erillisille pikkulapuille ja saatuaan valmiiksi, käy kiinnittämässä laput seinälle, kunkin otsikon alle. Tähän varataan aikaa noin 5 minuuttia.

3. Harjoitus puretaan käymällä läpi otsikko kerrallaan, millaisia asioita kuhunkin ryhmään tai henkilöön oli liitetty. Pohditaan,

Miksi lappuihin on kirjoitettu niitä asioita, joita niissä on?

Ovatko osallistujat koskaan tavanneet kyseisen ryhmän edustajia?

Kuinka lappuihin kirjoitetut asiat tai mielikuvat ovat syntyneet?

Onko televisiolla tai lehdillä ollut vaikutusta?

Miksi kirjoitetut ominaisuudet kuvaavat osallistujien mielestä kyseessä olevaa ryhmää tai henkilöä?

Miten paikkaansa pitäviä he uskovat ominaisuuksien olevan?

4. Keskustelun lopuksi opettaja avaa oheisen teorian tiedon avulla käsityksiä stereotypioista, niiden tarpeellisuudesta ja rajoittavuudesta. Keskustellaan, milloin stereotypioista tulee kahlitsevia tai rajoittavia ja milloin ne puolestaan helpottavat elämää. Esimerkkinä voi kertoa, että hyödyllinen stereotypia on, että ihmiselle, jolla on kuulolaite, kannattaa puhua kuuluvalla äänellä.

Keskustellaan myös,

Mikä ero on stereotypialla ja ennakkoluulolla?

Pohditaan,

Mistä ennakkoluulot syntyvät?

Miten ne oppii tunnistamaan?

Kenellä on ennakkoluuloja?

TEORIAA OPETTAJALLE STEREOTYPIOISTA

Stereotypiat voidaan nähdä ennakkokäsityksinä, jotka ovat jäykistyneet paikalleen niin, ettei ihminen enää näe ennakkokäsityksiensä läpi. Joskus ennakkokäsitykset voivat olla ihmiselle avuksi, sillä todellisuutta on helpompi ymmärtää, jos tietoa voi kerätä yhteisten nimittäjien alle ja liittää uudet kokemukset jo olemassa olevaan tietoon. Ennakkokäsitykset voivat auttaa ihmisen järjestämään yleistävän ajattelun avulla sitä valtavaa määrää tietoa, jota erilaisista ihmisistä jatkuvasti saamme. Olisihan todella vaikeaa, jos jokaisen ihmisen kohdalla kaikki tulisi aloittaa alusta, eikä mistään aiemmasta kokemuksista olisi hyötyä.

Ennakkokäsitykset voivat olla myös vahingollisia. Ne voivat muuttua helposti rajoittaviksi ennakkoluuloiksi. Ennakkokäsitys muuttuu haitalliseksi ennakkoluuloksi silloin, jos ihminen pitää kiinni muodostamastaan stereotypiasta, eikä kohtaa ihmistä itsenään vaan hänen viiteryhmästään muodostetun ennakkokäsityksen kopiona. Omat käsityksemme asioista suuntaavat tarkkaavaisuuttamme. Jos ennakkokäsityksemme jostakin ihmisestä on hyvin vahva, olemme taipuvaisia näkemään hänessä juuri sellaisia piirteitä kuin häneen kuvittelimme. Se osa käyttäytymisestä, joka ei tue stereotypiaa, voi jäädä helpommin huomiotta.

Usein saamme tiedon eri ihmisryhmistä tiedotusvälineiden tai kolmannen henkilön välittämänä. Oma kontaktimme useisiin erilaisiin ihmisryhmiin voi olla heikkoa. Oma kokemus jostain ihmisryhmästä saattaa rajoittua muutamaan ryhmän jäsenen tapaamiseen tai tuttavien tai median kertomuksiin heistä. Stereotypioiden ongelmana onkin, että ylläpidämme niitä ihmisryhmistä, joista meillä on vähän todellista tietoa. Koko ryhmää koskevia yleistyksiä saatetaan tehdä vain yhden ryhmän jäsenen kohtaamisen, tv-dokumentin tai ystävämme kertoman pohjalta. Suodatamme myös saamaamme lisätietoa jo olemassa olevaan stereotypiaan sopivaksi ja täten huomaamattamme vahvistamme ennakkoluulojamme.

Stereotypioiden kahlitsemina näemme yksilön yksipuolisesti ja arvioimme hänen ominaisuuksiaan ja toimintaansa hänen yhden ominaisuutensa tai piirteensä perusteella ja selitämme hänen käytöstään kuulumisella tiettyyn ryhmään. Tiettyyn ryhmään kuuluvat henkilöt ovat kuitenkin usein hyvin erilaisia, ja meillä jokaisella on monia meitä määritteleviä ominaisuuksia.

Usein ennakkoluuloiksi kutsutaan juuri vihamielistä asennetta jotain ihmisryhmää kohtaan, mutta ne voivat olla myös positiivisia. Ennakkoluulot johtuvat usein tietämättömyydestä ja pelosta erilaisia ihmisiä kohtaan. Ne kertovat useimmiten enemmän itsestämme kuin ennakkoluulon kohteesta. Omia ennakkoluuloja ei kuitenkaan tarvitse pelätä tai kieltää. Tärkeintä on oppia tunnistamaan ja tunnustaman omat ennakkoluulonsa sekä olla valmis työstämään ja purkamaan niitä. Kaikilla meillä on ennakkoluuloja, osasta niistä olemme tietoisia, osasta emme. Jos joku väittää, ettei hänellä ole ennakkoluuloja, hän ei ole vielä oppinut tunnistamaan niitä.

Ennakkoluulot eivät tule syntymälahjana, vaan ne syntyvät ajan kuluessa. Ne ovat asenteita, joihin voi itse vaikuttaa. Omien asenteiden ja ajatusten kyseenalaistaminen ei kuitenkaan ole aina helppoa. Ennakkoluuloista voi pyrkiä pääsemään eroon esimerkiksi tutustumalla avoimin mielin ja rohkeasti sellaisiin ihmisiin, joita kohtaan on huomannut olevan ennakkoluuloja.

Lähde: Jalonen R., Lauttamäki E., Puhakainen-Mattila R. & Salovaara R. (2006). Tukari välittää. Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaali erilaisuuden arvostamisesta. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

KOHTI ERILAISUUDEN ARVOSTAMISTA

Tarvikkeet: Kyniä ja paperia

Tavoite: Tehdä henkilökohtaisia tavoitteita suvaitsevaisuuden lisäämiseksi

Tehtävän aluksi jokainen oppilas pohtii itsenäisesti, mitä hän voisi tehdä erilaisuuden arvostamisen ja oman suvaitsevaisuuden lisäämiseksi. Oppilaat kirjoittavat itselleen yhden tavoitteen. Tavoitteiden on hyvä olla mahdollisimman konkreettisia. Kukin oppilas lukee vuorollaan oman tavoitteensa ääneen koko luokalle. Vaihtoehtoisesti laput, joihin tavoitteet on kirjoitettu, voidaan kerätä, sekoittaa, jakaa uudelleen ja sitten jokainen oppilas lukee yhden lapun kenenkään tietämättä, kenen kirjoittama se on.

Lähde: Jalonen R., Lauttamäki E., Puhakainen-Mattila R. & Salovaara R. (2006). Tukari välittää. Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaali erilaisuuden arvostamisesta. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.